

Ценова-Нушева, Миглена. Рецепция в България на представленията на театър „Ямамото Ногаку-до“. – Във: *Манас: Южна, Източна и Югоизточна Азия - традиционализъм, динамика, глобализация*, Том 4, 2, 2018.

Рецепция в България на представленията на театър „Ямамото Ногаку-до“

Миглена Ценова-Нушева

Резюме

Във фокуса на предлагания текст е рецепцията у нас на представленията на театър „Ямамото Ногаку-до“, осъществявани в България през второто десетилетие на ХХІ век. Текстът е мислен като част от по-обширно изследване, насочено към рецепцията в България на представления на китайска традиционна опера и японски традиционен театър. Представленията на японски традиционен театър в България се вписват в по-мащабна тенденция, зародила се след края на Втората световна война: японски традиционен театър да бъде изпълняван и разпространяван в Европа, Северна Америка и Азия. Благоприятни условия за представянето на японски традиционен театър в България се създават след сключването на споразумения за обмен между Япония и България (1978). След създаването на ежегодния форум „Дни на японската култура в България“ (1990) се предоставят още по-големи възможности за представяне у нас на японски традиционен театър. От началото на ХХІ век гастролите на японски театрални трупи в България стават все по-чести.

Ключови думи: театър „Ямамото Ногаку-до“, рецепция в България, Акихиро Ямамото, Петко Славов, представления на театър *Но*, лекции и обучения по театър *Но*, *Но* в България

Предлаганият текст е мислен като част от по-обширно изследване, насочено към рецепцията в България на представления на китайска традиционна опера и японски традиционен театър. Във фокуса на предлагания текст е рецепцията у нас на представленията на театър „Ямамото Ногаку-до“¹, осъществявани в България през второто десетилетие на ХХІ век. Една от целите, които следва японският театър „Ямамото Ногаку-до“, е да съхранява и популяризира традицията на театър *Но*² не само в Япония, а и извън пределите на тази държава. Подобна мисия се вписва в по-мащабна тенденция, зародила се след края на Втората световна война: японски традиционен театър да бъде изпълняван и разпространяван в Европа, Северна Америка и Азия (Scholz-Cionca 2001; Li 2010; Представят японски театър... 2012). Ценен принос за осъществяването у нас на предприетите представления, лекции, уъркшопове, демонстрации и обучения, свързани с традициите на театър *Но*, имат майстор Акихиро Ямамото и трупата при ръководения от него театър „Ямамото Ногаку-до“. За да осъществи своята идея да популяризира японския традиционен театър *Но* в България, Акихиро Ямамото лично обучава свой

български възпитаник в лицето на д-р Петко Славов – преводач от японски език, педагог в СУ „Св. Климент Охридски“, изявен възпитаник на Акихиро Ямамото. Формирането на български специалист по театър *Но* (актьор, изпълнител, лектор и пр.) може да бъде определено като особено значимо събитие за културата и изкуството на България³. С тази добре обмислена стъпка, особено необходима за популяризирането на японски традиционен театър в държава извън пределите на Япония, майстор Ямамото не само допринася за обогатяването на културата на България, а и предначертава богати възможности да разпространява японския традиционен театър *Но* в България. Сред отличителните черти при изнесените у нас представления на трупата при театър „Ямамото Ногаку-до“ е стремежът в представленията да бъдат въввлечени българи – специалистът д-р Петко Славов, професионални актьори, ученици. Тези сътрудничества също предоставят възможности за осъществяването на рецепция на традицията на театър *Но* в България и следва да бъдат проучвани и осмисляни.

Акихиро Ямамото посещава България за първи път през септември 2010 г., когато в сътрудничество с Петко Славов изнася лекция и уъркшоп, представящи основни принципи на театър *Но*, пред неголяма българска публика. Според думи на д-р Славов намерението на предприетата инициатива е било да се установи дали в България би имало интерес към подобни събития. Тъй като лекцията и уъркшопът предизвикват голям интерес у българската аудитория, още през следващата година – през септември 2011 г., майстор Ямамото и д-р Славов провеждат три уъркшопа с възпитаници на 18 СУ „Уилям Гладстон“, София. Както е известно, училището е с разширено изучаване на източни езици, в това число (от учебната 2005 – 2006 насам) и на японски език⁴. Това е и първата инициатива за включване на български ученици като артисти в представления на японски традиционен театър у нас. В случая е налице стремеж от страна на театър „Ямамото Ногаку-до“ да изгради непосредствени впечатления за театър *Но* у най-младите членове на българското общество с интерес към източните езици и култури. Нещо повече, целта на проведеното обучение е не само учениците да придобият теоретични и практически познания за театър *Но*, а и да се изявят като артисти – да се включат в предстоящо представление у нас на театър „Ямамото Ногаку-до“. Учениците биват подготвени да изпълнят ролите на прелетните птици в пиесата „Феята на водата“, която театър „Ямамото Ногаку-до“ планира да представи месец по-късно – през ноември 2011 г. в София. В интервю за чуждестранна медия майстор Ямамото споделя, че българските ученици са двайсет и пет на брой, като обучението им включва овладяване на говорни реплики на японски диалект, както и саморъчно изработване на сценичните костюми на прелетните птици (Yamamoto 2017). В случая личи стратегическо

намерение от страна на театър „Ямамото Ногаку-до“ и на самия Акихиро Ямамото – да се култивират познания и умения у българските ученици с интерес към японските език и култура и по този начин да се създадат условия за рецепция на японския традиционен театър в България и в перспектива. Следва да бъде подчертана и педагогическата стойност на подобен тип инициатива, която предоставя на българските ученици възможности да опознаят традицията на театър *Но* не единствено от позицията на публиката, а от позицията на изпълнители – артисти в представление, адресирано към най-широка аудитория. По този начин българските ученици придобиват не само откъслечни представи и умения, а и се активизира личната им ангажираност към представянето на театър *Но*, както и усещането, че със своето изпълнение те допринасят с нещо за протичането на цялостното представление.

Ценност носи и самото осъществяване на педагогическия процес, при което японските изпълнители на театър *Но* предават своите умения на български ученици непосредствено и чрез съвместната практика. Тази инициатива е съобразена и с начина на предаване и съхраняване на японските традиции и занаяти, за които е характерно, че се предават от майстор на ученик предимно чрез съвместно практикуване (Гвоздевская 2013: 117–123; Григорович 2011: 100–108).

И така, трупата при театър „Ямамото Ногаку-до“ представя на сцената на театър „София“ два спектакъла – „Феята на водата“ (на 18 ноември 2011 г., с участието на ученици от СУ „У. Гладстон“) и „Хагоромо“ („Крилатите одежди“, на 19 ноември 2011 г.). Самият Акихиро Ямамото изпълнява главните роли в двете пиеси. Непосредствено преди представлението „Крилатите одежди“ музикантите от ансамбъл *Хаяши*⁵ при трупата изнасят за българската публика лекция с демонстрации на японските традиционни музикални инструменти, характерни за представленията на театър *Но*. Отличителна черта при лекциите и демонстрациите, провеждани от Ямамото Сенсей и участници в неговата театрална трупа е, че доброволци от публиката биват обучавани в конкретни умения. По този начин българските почитатели на японския традиционен театър придобиват още по-трайни впечатления и представи за конкретни специфики, свързани с театър *Но*.

Прави впечатление, че майстор Акихиро Ямамото и д-р Петко Славов допринасят за предизвикването на публичен интерес към предстоящи инициативи – представления, лекции, уъркшопове, обучения. Те дават интервюта за телевизионни и радио предавания, за печатни и онлайн медии. Често в рамките на тези интервюта те правят демонстрации на традициите на театър *Но* – пеят, представят различни аспекти от театър *Но*, изпълняват фрагменти от спектакли и пр. Тази активна ангажираност към популяризирането на традициите на театър *Но* в България също свидетелства

за стратегия и мисъл в перспектива по посока на рецепцията на традициите на театър *Но* в България. Следва да се отбележи още, че достъпът до спектаклите, лекциите, уъркшоповете и обученията у нас на театър „Ямамото Ногаку-до“ най-често е свободен или с покани, по-рядко е с билети, насочени към благотворителни каузи. Това обстоятелство също свидетелства за мотивацията на театър „Ямамото Ногаку-до“ да популяризира японската култура, без да се търси комерсиален аспект.

През 2012 г. Акихиро Ямамото, заедно с двама от най-изявените си ученици – Хаяши Мото и д-р Пекто Славов, изнася два уъркшопа на тема „Японски класически театър *Но*“ в София, в Националната академия за театрално и филмово изкуство (НАТФИЗ) „Кръстьо Сарафов“ (на 27 юли 2012 г.) и в Пловдив, в Регионалния исторически музей, зала „Съединение“ (на 28 юли 2012 г.). Уъркшоповете обхващат лекции, практически занимания, заучаване на певчески фрагменти от пиесата „Крилатите одежди“ и се провеждат във връзка с две предстоящи представления, които трупата при театър „Ямамото Ногаку-до“ изнася през същата година и в същите градове: „Феята на водата“ в София, НДК, Лятна сцена *Art Space* (16 август 2012 г.) и „Аоиноуе“ в Пловдив, Античен театър (18 август 2012 г.) (Kaigai 2018: 1–5; Yamamoto 2018: 1–3).

През 2014 г., вероятно мотивиран от сътрудничеството с д-р Славов, от заинтересоваността на българската публика към изнесените спектакли, лекции и уъркшопове, от възприемчивостта на българските доброволци, вземащи участие в уъркшоповете и след успешното включване на български ученици в представлението „Феята на водата“, Акихиро Ямамото, отново в сътрудничество с д-р Славов, предприема смела инициатива – да проведе тридневно обучение по актьорско майсторство за театър *Но*, насочено към професионални български актьори. Идеята на Акихиро Ямамото е българските актьори да вземат участие с второстепенни роли в представления, които театър „Ямамото Ногаку-до“ планира да изнесе в България през 2015 г. Тридневното обучение се провежда в НАТФИЗ, в периода 8 – 10 октомври 2014 г. и включва лекция, достъпна за по-широка аудитория и два специализирани уъркшопа, насочени към 20 възпитаници – студенти, изучаващи актьорско майсторство и дипломирани професионалисти (Илиева 2014: 8). В резултат на проведеното обучение 20-те българи успешно овладяват фрагменти от пиесата „Соджо“ и получават сертификати за придобити базови умения по театър *Но* към театър „Ямамото Ногаку-до“.

През 2015 г. десет от така обучените българи се включват като изпълнители в две цялостни представления на театър „Ямамото Ногаку-до“: „Момиджи-гари“ („Съзерцаване на кленовите листа“ или „Съзерцаване на есенните багри“), представен на 2 октомври 2015 г. на сцената на Софийската

опера и балет и „Земният паяк“ („Цучи-гумо“), изпълнен на 5 октомври 2015 г. в Дом на културата „Арсенал“, Казанлък („Дни на японската култура...“ 1990 – 2018). В интервю по повод двата спектакъла майстор Ямамото изразява своята увереност, че българските актьори притежават необходимите умения, за да изпълнят по достоен начин поставената сложна задача, което на свой ред уверява в качествено проведеното обучение през 2014 година и в потенциала на български актьори да усвояват техники от театър *Но*. В друго интервю Акихиро Ямамото споделя: „След като представлението свърши, много ми се иска те [българските актьори] да продължат да изучават *Но*, за да може, когато нашата трупа „Ямамото ногаку-до“ идва в Европа, [те] да участват в нашите представления“ (Кирова 2015).

Това изявление свидетелства, от една страна, за добрите впечатления, оставени у Акихиро Ямамото от българските професионални актьори, представящи японски театър. От друга страна, изявлението насочва към мисълта на Акихиро Ямамото в перспектива: той явно е удовлетворен от сътрудничеството с български специалисти и професионалисти и се надява вложените усилия в обучението на българи да допринесат за популяризирането на театър *Но* в Европа. Привличайки чуждестранни изпълнители в представленията на театър *Но* Акихиро Ямамото разпространява традициите на театър *Но* по траен начин и допринася за това японският традиционен театър *Но* да може да бъде изпълняван и от артисти, които не са родени в Япония.

През 2016 г., на 21 юни, майстор Ямамото и неговата трупа изпълняват представлението „Адачи-га-хара“ („Демонът на Адачи“) пред русенска публика – в Доходното здание в Русе (Пигулева 2016).

Същевременно българин в лицето на д-р Петко Славов, като част от пътуващата трупа от театър „Ямамото Ногаку-до“, допринася за популяризирането на японския традиционен театър *Но* и извън пределите на България. Според архива на театър „Ямамото Ногаку-до“ (Kaigai 2018: 1–5; Yamamoto 2018: 1–3) първото представление извън България на трупата е осъществено след първите уъркшопове и представления у нас, а именно – в края на 2011 г., в Словакия, в гр. Пиешчяни, където е изнесена лекция пред ограничена аудитория, представяща специфики и основни принципи на театър *Но*.

По аналогия с хронологията на събитията в България, през следващата година, през месец август 2012 г. в Словакия са изнесени две представления от трупата „Ямамото Ногаку-до“ на открити сцени: в Нитра се изпълняват „Крилатите одежди“, а в Братислава – „Аоиноуе“. Подобни инициативи продължават и през следващите години. През август 2013 г. отново в Словакия трупата дава по две представления – „Крилатите одежди“ и „Земният паяк“ в

Братислава и Кошице. През юни 2016 г. трупата при театър „Ямамото Ногаку-до“ се представя на международния театрален фестивал в Сибиу, Румъния, със спектакъла „Адачи-га-хара“. Както беше споменато по-горе, през същата година същата постановка трупата представя и в България пред русенската публика. През юни 2017 г. театър „Ямамото Ногаку-до“ отново се включва в международния театрален фестивал в Сибиу, Румъния, този път с две постановки – „Хагоромо“ и „Соджо“. При същото пътуване на трупата и със същите две постановки – „Хагоромо“ и „Соджо“, театър „Ямамото Ногаку-до“ се включва и в международния танцов фестивал в Куопио, Финландия. Второто пътуване на трупата от Япония към Европа за 2017 г. е насочено към Франция и гр. Нант, където театър „Ямамото Ногаку-до“ представя постановката „Земният паяк“, изнася редица откъси от пиеси и осъществява демонстрации на открити и закрити сцени (пак там).

През 2017 г. трупата при театър „Ямамото Ногаку-до“ не посещава България, но българинът Петко Славов е неизменен участник във всички изнесени представления и демонстрации в Румъния, Финландия и Франция.

Театър „Ямамото Ногаку-до“ в сътрудничество с д-р Петко Славов планира и две предстоящи представления от театър *Но* през 2019 г. в Пловдив, България и в Матера, Италия. Предвидено е и в двата града предварително да бъдат обучени местни актьори, които да се включат в представленията (Yamamoto 2018)⁶. Тези проекти най-вероятно са логично продължение на успешно проведените инициативи у нас, осъществени първоначално с български ученици, а след това и с български актьори.

По отношение на реализираните през периода и планираните в перспектива представления на японски традиционен театър *Но* в Европа, в това число и в България, прави впечатление, че театър „Ямамото Ногаку-до“ предпочита да изнася спектакли в градове, които са европейски столици на културата през определени календарни години като например: Кошице през 2013 г., както и Пловдив и Матера през 2019 г. Това в още по-голяма степен допринася и ще допринесе в перспектива за популяризирането на японския традиционен театър в Европа. Видим е и стремежът трупата при театъра да представя спектакли и в рамките на международни театрални и танцови фестивали, с което да разширява кръга от почитатели на театър *Но* – не само в Европа, а и по света.

В заключение, представленията на театър „Ямамото Ногаку-до“ далеч не са единствените представления на японски традиционен театър у нас. За осъществяването на гастроли на японски солисти и трупи у нас допринасят сключените в края на 70-те години на ХХ век споразумения за сътрудничество и обмен между Япония и България, както и утвърждаването през 1990 г. на ежегодния форум „Дни на японската култура в България“, организиран от Посолството на Япония в България. За отбелязване е, че гастролите в

България на японски солисти и трупи, представящи японски традиционен театър, стават все по-чести през XXI век, като най-много на брой представления и други прояви, свързани с японския традиционен театър, се осъществяват през второто десетилетие на XXI век („Дни на японската култура...“ 1990 – 2018 и др.). Най-съществен принос за трайното представяне на японски традиционен театър у нас има именно театър „Ямамото Ногаку-до“. През второто десетилетие на XXI век театър „Ямамото Ногаку-до“ с отдаденост и постоянство разпространява традициите на театър *Но* в България и сред българското общество. Ръководителят на театър „Ямамото Ногаку-до“ – Акихиро Ямамото, явно възприема като своя лична кауза разпространяването на театър *Но* извън пределите на Япония. Сред представените в текста събития впечатлява фактът, че всички представления, уъркшопове, лекции, презентации, обучения, демонстрации, осъществени от театър „Ямамото Ногаку-до“, не само в България, а и в Словакия, Румъния, Финландия и Франция, се осъществяват с активното сътрудничество между майстор Акихиро Ямамото и българина д-р Петко Славов. Изявен възпитаник на Акихиро Ямамото, д-р Славов лично организира събитията, подготвя лекции, уъркшопове, обучения, демонстрации, предприема редица медийни изяви и пр. и не би било пресилено да се каже, че ако е налице рецепция на японски традиционен театър в България през второто десетилетие на XXI век, то личният принос на майстор Ямамото и на д-р Славов е наистина значим. Нещо повече, ползотворното сътрудничество между Ямамото и Славов допринася за популяризирането на японските изкуство и култура и извън пределите на България – в различни европейски градове, в това число и в градове – европейски столици на културата и в рамките на международни театрални и танцови форуми. Сред осмисляните събития се откроява намерението на майстор Ямамото да въвлича чуждестранни изпълнители в изнасяните представления. По този начин майстор Ямамото култивира траен интерес към театър *Но* извън пределите на Япония, възпитава свои евентуални последователи и допринася за осъществяването на идеята японски традиционен театър да бъде представян не само от японци, а и от предварително обучени и добре подготвени чуждестранни изпълнители. Що се отнася до съпоставката между разпространението в България и в други европейски държави на японски традиционен театър от страна на солистите и трупата на театър „Ямамото Ногаку-до“, може да се обобщи, че често изнасяните в България представления, лекции, уъркшопове, обучения предхождат аналогични събития, провеждани в други европейски държави. Възможно е това обстоятелство да се дължи както на ползотворното сътрудничество между майстор Ямамото и д-р Славов, така и на успешната рецепция в България на

представления на театър „Ямамото Ногаку-до“ през второто десетилетие на ХХІ век.

Бележки

- 1 „Ямамото Ногаку-до“ е най-старият театър в Осака, представящ театър *Но* (Yamamoto 2017). – Виж и официалния уебсайт на театър „Ямамото Ногаку-до“: 山本能楽堂. Достъпен на адрес: <http://www.noh-theater.com/> (ползван на 31 август 2018).
- 2 Относно театър *Но* – произход, специфики, пиеси, драматурзи и пр. – вж. напр.: (Ortolani 1995: Ch. 6).
- 3 Обстойно изследване на български език, свързано с *дзен*, традицията на театър *Но* и др., още в края на 80-те г. на ХХ век осъществява проф. Бойка Цигова, изтоковед – японист (Цигова 1988). Виж още: (Цигова 2014) и др..
- 4 Виж и официалния уебсайт на училището: 18 СУ „Уилям Гладстон“, София. Училището. История. Кратка историческа справка. Достъпен на адрес: <http://www.18sou.net/for-school/history.html> (ползван на 30 август 2018).
- 5 Относно музикалните инструменти в японския традиционен театър виж например: (Alves 2013: 331; Ценова-Нушева 2017а: 43–57, 2017б: 16–22).
- 6 В кореспонденция с Петко Славов, осъществена на 25 септември 2018 година, беше уточнено, че въпреки успешно проведените предварителни разговори е възможно театър „Ямамото Ногаку-до“ да не успее да реализира планираното представление в Матера, Италия, поради липсата на достатъчно финансиране. Петко Славов сподели в същата кореспонденция и за свое предстоящо пътуване заедно с майстор Ямамото до Атина, Република Гърция, във връзка с евентуалната организация на представления на театър „Ямамото Ногаку-до“ в този град.
- 7 [Traditsionnoye obucheniye igre na muzykal'nykh instrumentakh v Yaponii. – In: *Muzykal'noye iskusstvo i obrazovaniye*, 2013, No 3, 117–123].
- 8 [Muzyka dlya yaponskoy tsitry koto: zvuchaniye prirody. – In: *Golos v kul'ture: ritmy i golosa prirody v muzyke*. Sankt-Peterburg: Ministerstvo kul'tury rossiyskoy federatsii, Rossiyskiy institut istorii iskusstv, 2011, 100–108].
- 9 [Kam yaponskata kultura i teatar No s Yamamoto Akihiro. – In: *Literaturen vestnik*, No 33, 22–28 October 2014, 8].
- 10 [Akihiro Yamamoto: “Noh” is a theatre of the imagination [an interview with Akihiro Yamamoto]. – In: *Standart*, 1 October 2015].
- 11 [Yaponski aktyori pokazvat klasicheska NO postanovka. – In: *Utro* (Ruse), 1 June 2016].
- 12 [Predstavyat yaponskiya teatar „Kabuki“ vav Veliko Tarnovo. – In: *Darik News*, 7 October 2012].
- 13 [S teatar "No" zapochvat Dnite na yaponskata kultura. – In: *Sega*, No 5399 (225), 1 Oktomvri 2015].
- 14 [Emergence of music and theatre according to Japanese mythology. Comparisons with the music and symbolism of *Kabuki* theatre. In: *Bulgarian musicology*, 2017, No 2, 43–57].
- 15 [Japanese understandings of music and their manifestation in *Kabuki* theatre (歌舞伎). The influence of *Zen* (禅) on Japanese traditional music and on *Kabuki* theatre. – In: *Musical Horizons*, 2017, No 6, 16–22].
- 16 [*Zen aesthetics and the Japanese Art Tradition*. Sofia: Nauka I izkustvo, 1988].
- 17 [*Zen and the Japanese traditional arts*. Sofia: Sofia University Press, 2014].

Цитирана литература

Гвоздевская 2013: Гвоздевская, Г. А. Традиционное обучение игре на музыкальных инструментах в Японии⁷. – В: *Музыкальное искусство и*

образование, 2013, № 3, 117–123.

Григорович 2011: Григорович, Наталья. Музыка для японской цитры кото: звучание природы⁸. – В: *Голос в культуре: ритмы и голоса природы в музыке*. Санкт-Петербург: Министерство культуры российской федерации, Российский институт истории искусств, 2011, 100–108.

Илиева 2014: Илиева, Емилия. Към японската култура и театър *Но* с Ямамото Акихиро⁹. В: – *Литературен вестник*, № 33, 22–28 октомври 2014, 8. Достъпен на адрес: http://www.bsph.org/members/files/pub_pdf_1405.pdf (ползван на 30 август 2018).

Кирова 2015: Кирова, Вирджиния. Акихиро Ямамото: "Но" е театър на въображението : [Интервю с Акихиро Ямамото]¹⁰. – В: *Стандарт*, 1 октомври 2015. Достъпен на адрес: http://www.standartnews.com/mneniya-intervyuta/akihiro_yamamoto_no_e_teatar_na_vaobrazhenieto-302703.html (ползван на 31 август 2018).

Пигулева 2016: Пигулева, Нели. Японски актьори показват класическа НО постановка¹¹. – В: *Утро* (Русе), 1 юни 2016. Достъпен на адрес: <https://utroruse.com/article/714745/> (ползван на 31 август 2018).

Представят японския театър... 2012: Представят японския театър „Кабуки“ във Велико Търново¹². – В: *Darik News*, 7 октомври 2012. Достъпен на адрес: <https://dariknews.bg/regioni/veliko-tyrnovo/predstavqt-qponskiq-teatyr-kabuki-vyv-veliko-tyrnovo-973908> (ползван на 30 август 2018).

Райкова 2015: Райкова, Ева-Мария. С театър "Но" започват Дните на японската култура¹³. – В: *Сеза*, № 5399 (225), 1 октомври 2015. Достъпен на адрес: <http://old.segabg.com/article.php?id=771570> (ползван на 31 август 2018).

Ценова-Нушева 2017а: Ценова-Нушева, Миглена. Възникването на музиката и театъра в Япония според японската митология. Съпоставки с музиката и символиката на театър *Кабуки*¹⁴. – В: *Българско музикознание*, 2017, № 2, 43–57.

Ценова-Нушева 2017б: Ценова-Нушева, Миглена. Японски разбирания за музиката и проявлението им в театър *Кабуки* (歌舞伎). Влияние на дзен (禪) върху японската традиционна музика и върху театър *Кабуки*¹⁵. – В: *Музикални хоризонти*, 2017, № 6, 16–22.

Цигова 1988: Цигова, Бойка. *Дзен естетиката и японската художествена традиция*¹⁶. София: Наука и изкуство, 1988.

Цигова 2014: Цигова, Бойка. *Дзен и традиционните японски изкуства*¹⁷. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2014.

Alves 2013: Alves, William. *Music of the Peoples of the World*. [Third Edition]. Boston: Cengage Learning, 2013.

Li 2010: Li, Ruru. *The Soul of Beijing Opera: Theatrical Creativity and Continuity in the Changing World.* Hong Kong: Hong Kong University Press, 2010.

Ortolani 1995: Ortolani, Benito. *The Japanese Theatre: From Shamanistic Ritual to Contemporary Pluralism.* Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 1995.

Scholz-Cionca 2001: Scholz-Cionca, Stanca, Samuel L. Leiter. *Japanese Theatre and the International Stage.* Boston: Brill, 2001.

Yamamoto 2017: Yamamoto, Yoshie. Presenter interview. Yamamoto Noh Theatre and its Quest to be an “Open Noh theatre”. – In *Performing arts network Japan* (The Japan Foundation), April 3, 2017. Available at: http://performingarts.jp/E/pre_interview/1702/1.html [accessed August 31, 2018].

Архивни материали:

Days of Japanese culture... 1990 – 2018: „Дни на японската култура в България“. [Програми, брошури и др. архивни материали, достъпни за ползване в Библиотеката при Посолство на Япония в България]. 1990 – 2018. [“Days of Japanese Culture in Bulgaria”. [Programs, brochures and other archives available at the Library of the Embassy of Japan in Bulgaria]. 1990 – 2018.]

Kaigai 2018: *Kaigai: History of Yamamoto Noh Theatre performances abroad.* [Archive provided by Yamamoto Nogaku-do theatre]. 2018.

Yamamoto 2018: Yamamoto. Noh theatre performances abroad. [Archive provided by Yamamoto Nogaku-do theatre]. 2018.

За автора

Д-р Миглена Ценова-Нушева е доцент в Института за изследване на изкуствата при Българска академия на науките. Автор е на: книгата „Пекинската опера 京剧“ (2010); на монографичния труд „Музикални и символни аспекти в японския традиционен театър Кабуки (歌舞伎)“ (2017); съавтор е на томове „Български музикален театър. Опера, балет, оперета мюзикъл“ (2005, 2008, 2015) и др. Награди: „Професор Марин Дринов“ за млади учени от Българската академия на науките (2006), „Книга на годината“ от Съюза на българските композитори, секция „Музиколози“ (2011, 2016); награди за научни (2016), научно-приложни (2016) и други постижения.

Адрес за връзка: София 1560, ул. „Кракра“ № 21, Институт за изследване на изкуствата при Българска академия на науките. **e-mail:** ph.d@abv.bg

Последни публикации (2017 – 2018 г.):

Музикални и символни аспекти в японския традиционен театър Кабуки (歌舞伎). – Ръкопис на монографичен труд, депозиран в НАЦИД и признат за публикация. Електронна база „Каталог“. 242 с., София, 2017.

Възникването на музиката и театъра в Япония според японската митология. Съпоставки с музиката и символиката на театър Кабуки (歌舞伎). – В: *Българско*

музикознание, № 2, 2017, с. 43 – 57.

Японски разбирания за музиката и проявлението им в театър *Кабуки* (歌舞伎). Влияние на *дзен* (禪) върху японската традиционна музика и върху театър *Кабуки*. – В: *Музикални хоризонти*, № 6, 2017, с. 16 – 22.

Проекции на древнокитайски концепции за музиката и Вселената в Пекинската опера *Дзиндзю* (京劇). – В: *АРТизанин*, № 9, 2018, с. 10 – 15.

Китайски разбирания за свързаността между природата и музиката – някои отражения в *Дзиндзю*. – В: *АРТизанин*, 2018, № 9, 28 – 31.

Музиката в екранния текст на първите китайски киномюзикъли от 30-те години на ХХ век. – В: *АРТизанин*, № 9, 2018, с. 49 – 55.

Музиката в китайското кино. Музиката във филмови образци на китайски режисьори от Пето поколение. – В: *Нови идеи в музикознанието 2014 / 2016*, София: Съюз на българските композитори – Секция "Музиколози", 2017, с. 131 – 148.

Градската хорова култура до 1918 г. като предпоставка за възникване на музикални театри в България. – В: *100 години от началото на българското оперетно изкуство (1914 – 2014)* : Юбилеен сборник. София: Съюз на българските композитори – Секция "Музиколози", 2017, с. 71 – 82.

Some Thoughts on Music of Peking Opera Jīngjù (京劇) and Japanese Kabuki Theatre (歌舞伎). – In *The Silk Road. Collection of papers from Fourth International Conference on Chinese Studies*. Sofia: Confucius Institute, 2018, pp. 84 – 88.